

Ošetrovatelský model dle Royové a jeho využití v praxi (Adaptační model)

CALLISTA ROY

- * 14. 10. 1939, Los Angeles, USA
- 1960 základní oše vzdělání na Mount Mary's College v Los Angeles,
- dále absolvovala bakalářské a magisterské vzdělání v ošetřovatelství, ukončila doktorandské studium sociologie a habilitovala v oboru klinické neurologie
- jako sestra má bohaté zkušenosti z oblasti poskytování ošetřovatelské péče, řízení a vzdělávání v ošetřovatelství
- je členkou Americké akademie věd, osobností Ameriky, členka NANDA a Světové organizace žen

Teoretická východiska

- **Humanistická filozofie a holizmus**
- **Maslowovy práce**
- **Sociální interakční teorie**
- **Helsonova adaptační teorie**

Metaparadigmatické koncepce (1)

OSOBA:

- **bio-psycho-sociální bytost v konstantní interakci se stále měnícím se prostředím**
- **reaguje na podněty z vnějšího a vnitřního prostředí**
- **skládá se ze subsystémů, které mají funkční smysl**
- **jako adaptační systém je příjemcem ošetrovatelské péče**

Metaparadigmatické koncepce (2)

PROSTŘEDÍ:

- **vytváří podmínky, okolnosti, situace a vlivy, které působí na vývoj a chování jedinců nebo skupin**
- **působí na schopnost jedinců přizpůsobovat se**
- **faktory prostředí mohou být různě velké, pozitivní nebo negativní**
- **podněty z prostředí se označují jako stimuly (fokální, kontextuální a reziduální)**

Metaparadigmatické koncepce (3)

ZDRAVÍ:

- **určitý stav a proces**
- **výsledek úspěšné adaptace**
- **jakmile nefunguje mechanismus přizpůsobování se, jedinec onemocní**
- **když se jedinec dokáže přizpůsobit vlivům stimulů, je připravený opět reagovat na další, co je podstata zdraví a léčení (uvolňování energie pro adaptační mechanismy)**

Metaparadigmatické koncepce (4)

OŠETŘOVATELSTVÍ:

- **věda o nemocničním ošetřování i praktická disciplína**
- **hledá cesty pozitivního ovlivňování zdravotního stavu lidí**
- **využívá teoretické poznatky oše vědy při uspokojování potřeb jedinců a při pozitivním ovlivňování jejich zdraví**
- **jeho cílem je pomáhat jedincům ve zdraví i nemoci k efektivním a adaptivním odpovědím**

ADAPTACE

- Proces přizpůsobování se změnám prostředí

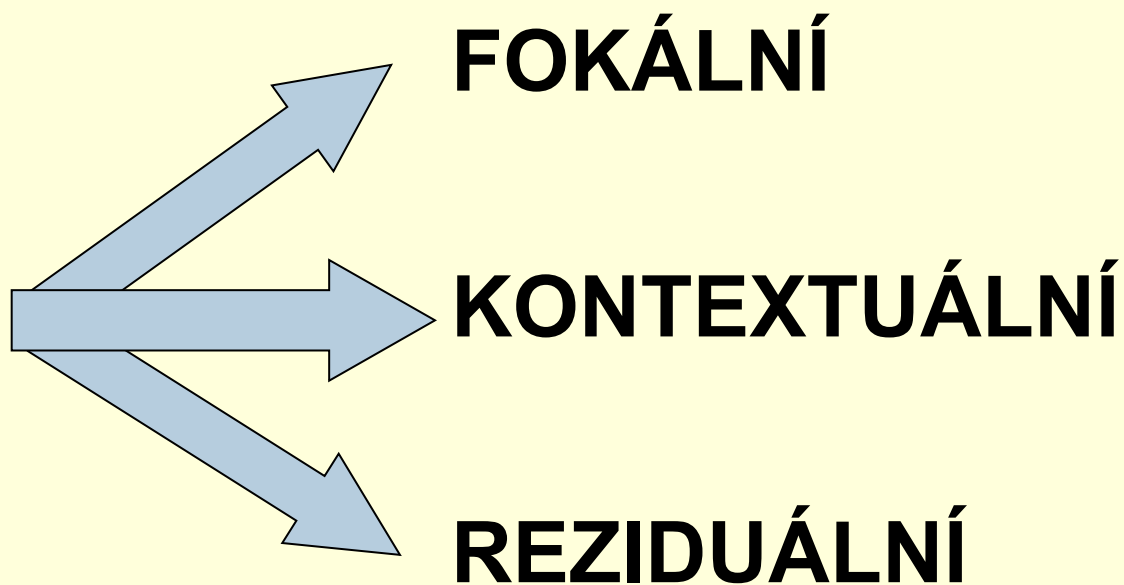
POZITIVNÍ ADAPTACE

- proces podpory fyzické, psychické a sociální integrity jedince, která je nezbytnou podmínkou jeho celistvosti (zdraví)
- vzniká jen tehdy, kdy jedinec pozitivně reaguje na změny vnějšího nebo vnitřního prostředí

STIMULY

- **podněty z vnějšího a vnitřního prostředí**
- **vyvolávají adaptační odpověď, reakci**
- **pro adaptaci jedince jsou důležité druhy stimulů a adaptační niveau**

DRUHY STUMULŮ

FOKÁLNÍ STIMUL

- podnět, který aktuálně působí na jedince v určitém momentu a na který okamžitě reaguje
- působí na jedince nejsilněji
- urychluje jeho adaptabilní chování

KONTEXTUÁLNÍ STIMUL

- náhodně působící podnět v době vlivu fokálního stimulu
- působí na jedince současně s kontextuálním
- vztahuje se na okolnosti

REZIDUÁLNÍ STIMUL

- podnět z osobnostní oblasti jedince
(vlastnosti, postoje, názory, předcházející zkušenosti...)
- je poměrně stálý

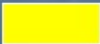
ADAPTAČNÍ NIVEAU (úroveň)

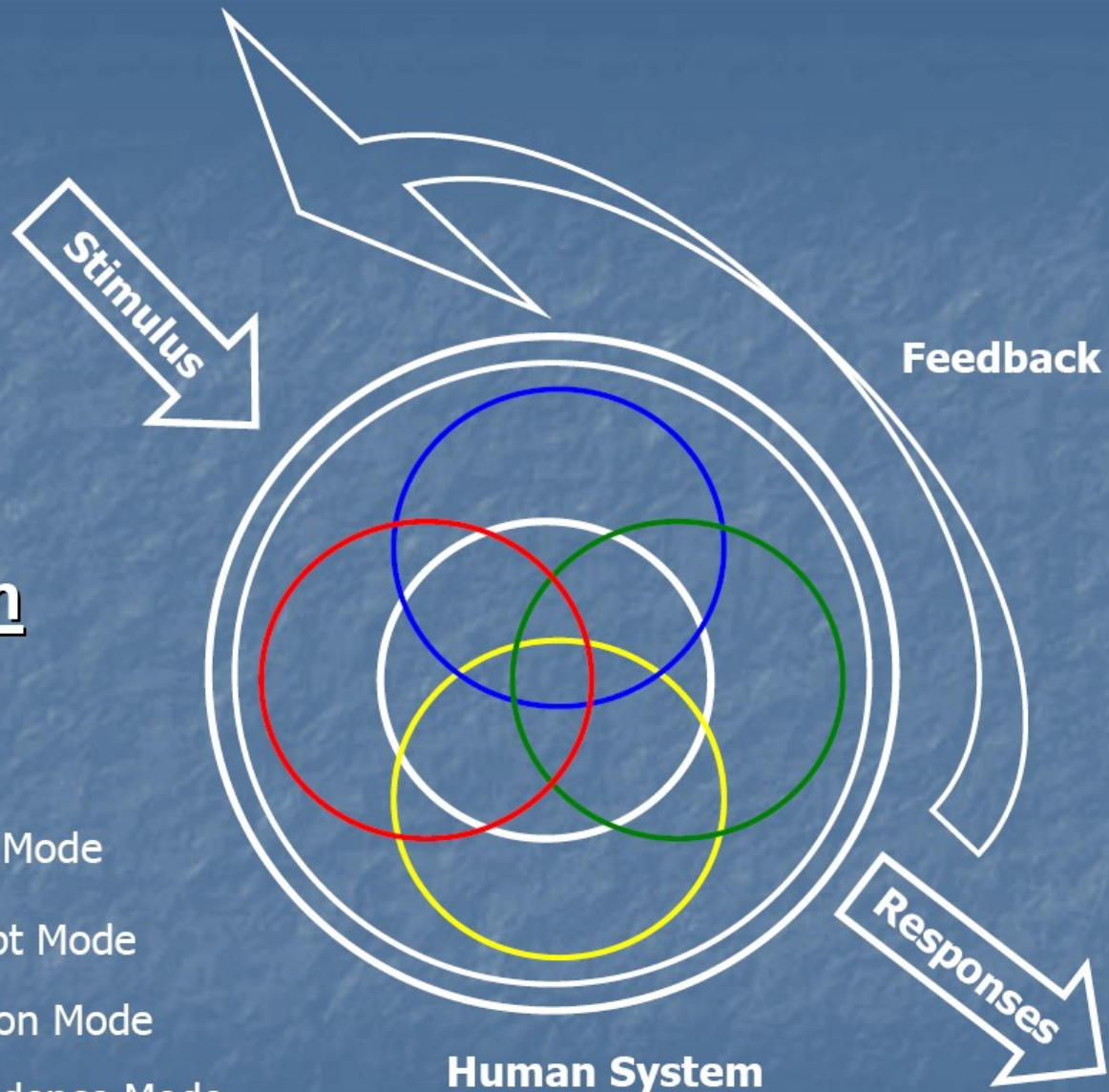
- individuální rozsah efektivních reakcí jedince na stimuly
- vlastní standardní rozsah individuálních reakcí jedince na podněty „normálním způsobem“ chování

REAKCE NA STIMULY

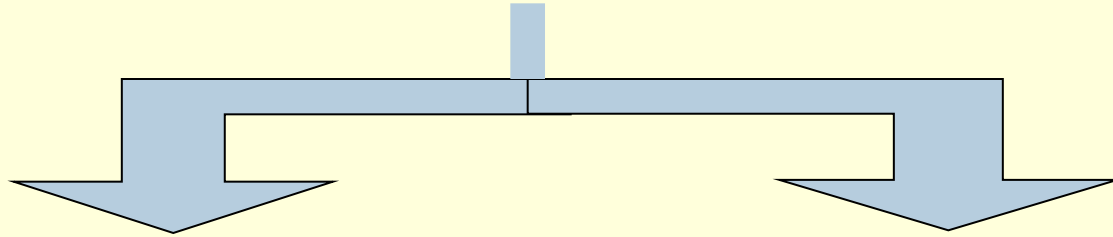
Roy Adaptation Model

- Physiologic Mode
- Self Concept Mode
- Role Function Mode
- Interdependence Mode

ADAPTAČNÍ SYSTÉM JEDINCE (1)

- Primární subsystém = kontrolní (naučené nebo zdědené mechanismy)

Regulátor

Reaguje na stimuly
prostřednictvím nervových,
chemických a endokrinných
reakcí

Kognátor

Reaguje na stimuly
Prostřednictvím vyšší
nervové činnosti
(paměť, učení, emoce, ...)

ADAPTAČNÍ SYSTÉM JEDINCE (2)

- **Sekundární subsystém = efektorový** (převádí reakce jedinců do 4 adaptačních oblastí)
 1. Fyziologická oblast (physiological mode) – obsahuje reakce spojené se strukturou těla a způsobem jeho funkce – dýchání, aktivita, odpočinek, spánek...
 2. Sebepojetí (self concept) – zahrnuje fyzikální, osobnostní a interpersonální složku
 3. Rolová funkce (role function) – obsahuje identifikaci a zvládání rolí, sociální interakce vzhledem k primární, sekundární a terciární roli
 4. Vzájemná závislost (interdependence) – zahrnuje vzájemnou závislost nebo závislost nezávislost během interpersonálních vztahů dvou a více osob při zabezpečování potřeb jedince

VYUŽITÍ V PRAXI

- **Royová využívá 6 fáz oše procesu místo 5**
 - 1. Posouzení chování pacienta**
 - 2. Posouzení působících podnětů**
 - 3. Stanovení ošetřovatelské diagnózy**
 - 4. Stanovení cílů**
 - 5. Ošetřovatelské intervence**
 - 6. Vyhodnocení**

SHRNUTÍ ⁽¹⁾

- **východiskem Royové modelu je stres-adaptační teorie**
- **adaptaci charakterizuje jako společná odpověď na mnohonásobní podněty (ohniskové, kontextuální, reziduální)**

SHRNUTÍ ⁽²⁾

- **procesu adaptace se zúčastňují ohniskové, kontextuální a reziduální podněty na jedné straně a na straně druhé individuální úroveň adaptace jednotlivce**
- **výsledkem adaptace je účinní nebo neúčinní chování, ošetřovatelství zasahuje jenom při neúčinném chování**

ĎĚKUJI ZA POZORNOST 😊